

POVRŠINE POD ORGANSKOM PROIZVODNOM ŽITA U SRBIJI

Golijan Jelena¹, Ljubiša Živanović²

Rezime

U celokupnom sektoru organske poljoprivredne proizvodnje, najveće površine zauzima proizvodnja žita, koja iz godine u godinu beleži kontinuiran rast, te je cilj ovog rada da prikaže kretanje površina pod organskom proizvodnjom žita u Srbiji - po regionima, za period od 2012 do 2015. godine. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, ukupne površine sa organskim statusom u Srbiji u 2015. godini iznose 15298.02 ha, pri čemu vodeću ulogu zauzima organska proizvodnja žita, sa udelom od 4251.94 ha. Region Vojvodine odlikuje najveća organska proizvodnja žita (4045.57 ha), dok se na drugom mestu nalazi region Južne i Istočne Srbije (158.77 ha), a zatim sledi Grad Beograd sa 31.45 ha, dok region Šumadije i Zapadne Srbije sa površinom od 16.15 ha zauzima poslednje mesto. S obzirom na izuzetno povoljne prirodne uslove za proizvodnju žita, naša zemlja i dalje ne koristi ove prirodne potencijale, uprkos činjenici da su potrebe svetskog tržišta za ovom vrstom proizvoda neograničene.

Ključne reči: region, sertifikacija, žita, tržište

LAND AREAS UNDER ORGANIC WHEAT IN SERBIA

Golijan Jelena¹, Ljubiša Živanović²

Summary

In the whole organic farming sector, the greatest land areas serve for the production of wheat which has been in constant growth in recent years. The aim of this paper is to show the dynamics of land area change regarding organic farming regions in Serbia for the period of 2012 to 2015. According to the Ministry of Agriculture and Environmental Protection, total land area with organic farming status in Serbia is 15298.02 ha (data for 2015). The major part is used for organic wheat farming, with the share of 4251.94 ha. The Region of Vojvodina has the biggest organic wheat farming land area (4045.57 ha). The region of Southern and Eastern Serbia holds the second place (158.77 ha), followed by the City of Belgrade (31.45 ha). Finally, the region of Šumadija and West Serbia holds the last place with organic wheat farming land area of 16.15 ha. Considering remarkable natural conditions for wheat farming, our country does not take the full advantage of that natural potential despite the unsaturated global market for this kind of goods.

Key words: regions, certification, wheat, market

¹ Golijan Jelena, doktorand, Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Beogradu, Nemanjina 6, 11080 Zemun; Tel.: 0631501988, e-mail: helena.ilios@gmail.com

² Dr Ljubiša Živanović, docent, Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Beogradu, Nemanjina 6, 11080 Zemun; Tel: 064 3505249; e-mail: ljuba@agrif.bg.ac.rs

¹ Golijan Jelena, PhD student, University of Belgrade, Faculty of Agriculture, Nemanjina 6, 11080 Zemun; Phone.: 0631501988, e-mail: helena.ilios@gmail.com

² Ljubiša Živanović, PhD, assistant professor, University of Agriculture, Nemanjina 6, 11080 Zemun; Phone.: 064 3505249; e-mail: ljuba@agrif.bg.ac.rs

1 Uvod

Organska poljoprivredna proizvodnja predstavlja takav koncept poljoprivredne proizvodnje, u kome se u prvi plan ističu bezbednost i kvalitet hrane, izbegavanje upotrebe sintetičkih đubriva, sredstava za zaštitu bilja, aditiva u hrani, u cilju očuvanja zdravlja ljudi, biodiverziteta, ekosistema, te je kao takva sastavni deo tzv. održive poljoprivrede (Tomaš et al., 2010; Popović & Golijan, 2016). U organskoj proizvodnji vodeću ulogu imaju ratarske kulture i voće, dok je permanentno prisutan rast proizvodnje žitarica i uljarica (Parušić et al., 2008; Golijan & Popović, 2016). Veći deo ovih proizvoda se izvozi na inostrana tržišta, a naročito u EU, međutim, usled nedovoljne kupovne moći potrošača, tržište organskih proizvoda Srbije i dalje je slabije razvijeno, te je korišćenje Instrumenta pretprijetne pomoći za ruralni razvoj (IPARD) glavna šansa razvoja ovog sektora proizvodnje. Uz investicionu podršku IPARD-a i proizvođači i prerađivači mogu započeti sa podizanjem efikasnosti proizvodnje i postepenim jačanjem uloge svoje zemlje u sektoru organske proizvodnje Evrope (Kalentić et al., 2014). Organska proizvodnja je regulisana Zakonom o organskoj proizvodnji i organskim proizvodima, koji je u skladu sa propisima Evropske Unije ("Službeni glasnik RS", broj 62/06). Takođe, organska proizvodnja u našoj zemlji je regulisana 1) Pravilnikom o uslovima koje treba da ispuni pravno lice koje izdaje sertifikat, odnosno resertifikat za organske proizvode i način njihovog izdavanja ("Službeni glasnik RS", broj 81/06) i 2) Pravilnikom o tehnološkim postupcima u preradi proizvoda proizvedenih po metodama organske proizvodnje, metodama čišćenja i sredstvima za čišćenje tehnoloških linija, dozvoljenim sastojcima, aditivima i pomoćnim supstancama u preradi hrane ("Službeni glasnik RS", broj 62/06). 2006. godine biva usvojen nov Zakon o organskoj proizvodnji i organskim proizvodima ("Službeni glasnik RS", broj 62/2006). Ovim zakonom poslovi kontrole i sertifikacije poveravaju se pravnim licima, tj. kontrolnim organizacijama. Nakon toga, Ministarstvo poljoprivrede od 2007. godine ovlašćuje kontrolne organizacije koje su ispunile uslove propisane Pravilnikom o uslovima koje treba da ispuni pravno lice koje izdaje sertifikat, odnosno resertifikat za organske proizvode i o načinu njihovog izdavanja («Sl. glasnik RS», broj 81/06). Na osnovu Zakona o organskoj proizvodnji („Službeni glasnik RS“, broj 30/10), poslove kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji za 2016.godinu u Republici Srbiji obavljaju kontrolne organizacije, kao što su: 1) „ORGANIC CONTROL SYSTEM“ DOO, Subotica, 2) „TMS CEE“ DOO, Beograd, 3) „CONTROL UNION DANUBE“ DOO, Beograd, 4) „ECOCERT BALKAN“ DOO Beograd, 4) „CENTAR ZA ISPITIVANJE NAMIRNICA“ DOO, Beograd („Službeni glasnik RS“, broj 88/16). Republika Srbija sa povoljnim klimatskim uslovima i u značajnoj meri očuvanim zemljištem poseduje izvanredne uslove koji čine osnov za poljoprivredu u skladu sa organskim principima.

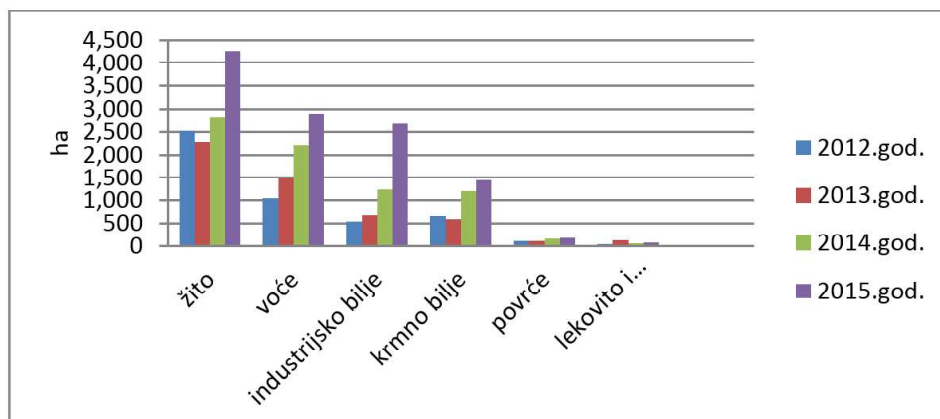
Izvori podataka i metod rada **2**

Sagledavajući površine pod organskom biljnom proizvodnjom u Srbiji, evidentno je da organska proizvodnja žita zauzima najveće površine i vodeću ulogu. Primenjen je metod istraživanja za stolom (desk research). Uz korišćenje literaturnih podataka koji obrađuju tematiku organske poljoprivredne proizvodnje, kao i dostupne podatke iz Privredne Komore Srbije, Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, u radu je analizirano i grafički prikazano (koristeći program Microsoft Excell 2010) kretanje površina pod organskom proizvodnjom žita na teritoriji celokupne Srbije, kao i prema pojedinačnim regionima i njihovim oblastima - u periodu od 2012-2015. godine. Takođe, za analizirani period od 2012-2015. godine, pomoću formula, u programu Microsoft Excell 2010, izračunate su prosečne vrednosti površina pod organskom proizvodnjom žita, kao i bazni i lančani indeksi. Bazni indeksi se računaju tako što se vrednost pokazatelja u nekoj godini podeli sa bazom: $B_i = \frac{Y_i}{Y_B} \cdot 100(\%)$.

Kao baza korišćena je prosečna vrednost površina pod organskom proizvodnjom žita u periodu od 2012-2015. godine. Bazni indeksi pokazuju relativnu promenu površina pod organskom proizvodnjom u odnosu na prosečnu vrednost. Lančani indeksi se računaju tako što se vrednost pokazatelja u nekoj godini podeli sa vrednošću pokazatelja u prethodnoj godini: $L_i = \frac{Y_i}{Y_{i-1}} \cdot 100(\%)$. Pokazuju relativnu promenu u procentima u odnosu na prethodnu godinu.

Rezultati i diskusija **3**

Prema poslednjem izveštaju Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine (2016), ukupne površine u 2015. godini koje imaju organski status u Republici Srbiji iznose 15298.02 ha, od čega se pod periodom konverzije nalazi 7669.47 ha. Obradivom zemljištu pripada 13398.19 ha, dok 1899.83 ha čine livade i pašnjaci. Vodeću ulogu zauzima organska proizvodnja žita, zauzimajući površinu od 4251.94 ha. U periodu od 2012-2015. godine, organska proizvodnja žita kontinuirano je rasla, zauzimajući najveće površine u svakoj godini u odnosu na sve biljne vrste koje se proizvode organskim sistemom, na teritoriji naše zemlje (Graf. 1). Bazni indeks žita u 2012. godini iznosio je 85%, što znači da je te godine organska proizvodnja žita bila za 15% niža u odnosu na prosečnu organsku proizvodnju žita u posmatranom periodu (Tab. 1). S druge strane, u 2015. godini, ovaj indeks je imao vrednost od 143.2%, što znači da je 2015. godine proizvodnja žita bila za 43.2% viša u odnosu na prosek iz tog perioda. Lančani indeks u 2013. godini je bio 90.1% i pokazuje da je organska proizvodnja žita bila manja za 9.9% u odnosu na 2012. godinu. Lančani indeks žita u 2014. godini iznosi 124.4% i pokazuje da je u toj godini proizvodnja žita bila za 24.4% veća nego 2013. godine, a za 50.4% veća nego 2014. godine.

POVRŠINE POD
ORGANSKOM
PROIZVODNJOM
ŽITA U SRBIJI

Graf 1. Struktura organske biljne proizvodnje (ha) u Srbiji, u periodu od 2012-2015.godine

Graph 1. Organic farming structure in Serbia, 2012 – 2015 (in ha)

Tabela 1. Bazni i lančani indeksi za biljne vrste, u periodu od 2012-2015. godine

Table 1. Fixed base index and chain index for plant species, 2012-2015

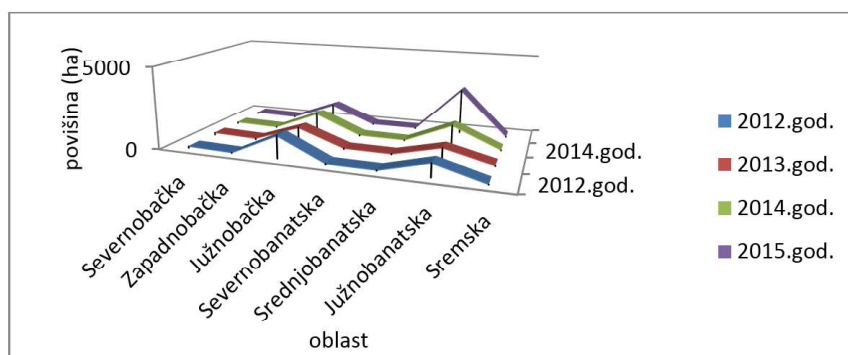
Biljna vrsta	bazni indeksi				lančani indeksi			prosečna vrednost
	2012	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
žito	85,0	76,6	95,2	143,2	90,1	124,4	150,4	2968,7
voće	54,4	77,9	115,8	151,9	143,0	148,8	131,1	1906,4
industrijsko bilje	42,3	52,6	96,0	209,1	124,4	182,5	217,8	1279,0
krmno bilje	68,0	61,0	123,5	147,6	89,7	202,5	119,6	975,8
povrće	83,6	78,5	112,9	125,0	93,9	143,8	110,7	136,0
lekovito i aromatično bilje	36,8	182,1	83,6	97,5	494,2	45,9	116,5	72,9

U regionu Vojvodine odvija se najveća organska proizvodnja žita, zauzimajući površinu od 4045.57 ha (sa udelom od 91% u 2014. godini). Drugo mesto zauzima region Južne i Istočne Srbije, sa površinom od 158.77 ha, što je pad za 2.67 ha u odnosu na prethodnu 2014. godinu, a zatim sledi Grad Beograd sa 31.45 ha, dok poslednje mesto zauzima region Šumadije i Zapadne Srbije (16.15 ha). U Regionu Vojvodine, u kome se odvija najznačajnija proizvodnja žita po organskom sistemu, Južnobanatskoj oblasti pripadaju najveće površine u iznosu od 2800.88 ha (Graf.2). U Severnobanatskoj oblasti nalaze se najmanje površine u iznosu od 10.67 ha. S obzirom da se najveće površine pod organskom proizvodnjom žita u 2015. godini nalaze u Južnobanatskoj oblasti, prosečna vrednost površina u periodu od 2012-2015. godine iznosi 1388 ha (Tab. 2). Bazni indeks u 2012. godini iznosi 57%, što znači da je proizvodnja te godine bila za 43% niža u odnosu na prosečnu proizvodnju žita u posmatranom periodu, dok je u 2015. godini, proizvodnja povećana za 101.7% u odnosu na prosek. Kada je u pitanju lančani indeks ove oblasti, njegova vrednost u 2013. godini iznosila je 91.4%, što ukazuje na smanjenje proizvodnih površina žita za 8,6% u poređenju sa 2012. godinom, a povećanje za 71.3 i 126% (respektivno) u 2014 i 2015. godini.

Tabela 2. Bazni i lančani indeksi za region Vojvodine, u periodu od 2012-2015. godine

Table 2. Fixed base index and chain index for the region of Vojvodina, 2012-2015

Oblast	bazni indeksi				lančani indeksi			prosečna vrednost
	2012	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
Severnobačka	93,5	139,8	83,2	83,5	149,5	59,5	100,4	91,4
Zapadnobačka	69,0	190,0	67,6	73,3	275,2	35,6	108,4	26,6
Južnobačka	115,3	88,7	101,3	94,7	77,0	114,2	93,5	1170,5
Severnobanatska	115,0	129,7	123,2	32,1	112,8	95,0	26,0	33,3
Srednjobanatska	124,7	149,0	45,3	80,9	119,5	30,4	178,8	17,7
Južnobanatska	57,0	52,1	89,2	201,7	91,4	171,3	226,0	1388,7
Sremska	10,6	122,7	131,1	135,6	1154,9	106,8	103,4	11,4

Graf 2. Površine pod organskom proizvodnjom žita u regionu Vojvodine u periodu od 2012-2015. godine

Graph 2. Organic wheat farming land area in the region of Vojvodina, 2012-2015 (in ha)

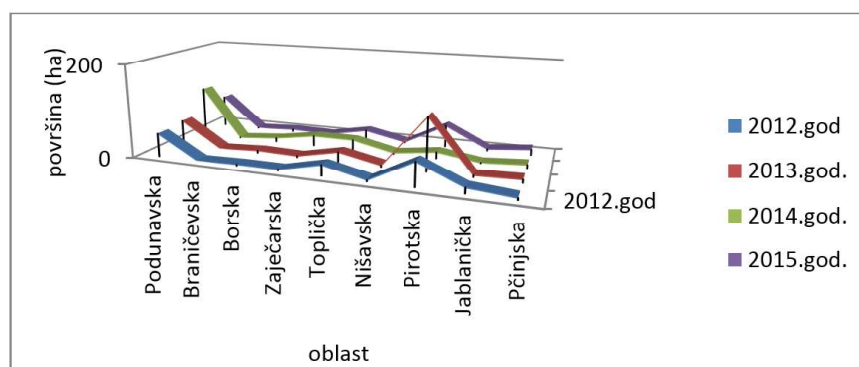
Prema ukupnim površinama na kojima je zastupljena organska proizvodnja žita, region Južne i Istočne Srbije nalazi se na drugom mestu posle Vojvodine, sa 158.77 ha. Vodeća oblast ovog regiona je Podunavska, u kome se ovaj vid proizvodnje odvija na površini od 70.28 ha (Graf. 3), dok prosečna vrednost za period od 2012-2015. godine iznosi 70.9 ha, a zatim sledi Pirotška oblast sa prosekom od 56 ha (Tab. 3). Najmanje površine nalaze se u Braničevskoj oblasti, sa prosekom od 0,029 ha u analiziranom periodu. Najveća vrednost baznog indeksa Podunavske oblasti zabeležena je u 2014. godini (154%), te su površine pod organskom proizvodnjom žita uvećane za 54% u odnosu na prosek iz analiziranog perioda. Sa druge strane, najveći lančani indeks izražen je u 2014. godini (199.9%), te su površine pod ovim vidom proizvodnje uvećane za 99,9% u odnosu na 2013. godinu, a smanjene za 35.6% u 2015. godini (u poređenju sa 2014. god.) (Tab. 3).

U regionu Šumadije i Zapadne Srbije, površine pod organskom proizvodnjom žita zauzimale su udeo od svega 3%, tj. 77.88 ha u 2014. godini, dok je u 2015. godini zabeležen veliki pad površina pod ovim vidom poljoprivredne proizvodnje - na 16.15 ha. Zlatiborska oblast zauzima vodeću ulogu ovog regiona, sa površinom od 7.04 ha u 2015. godini, dok se sa prosečnom vrednošću od 9.8 ha za analizirani period od 2012-2015. godine, nalazi na drugoj poziciji - iza Pomoravske oblasti, koja beleži najveći prosek površina

POVRŠINE POD
ORGANSKOM
PROIZVODNJOM
ŽITA U SRBIJI

Tabela 3. Bazni i lančani indeksi za region Južne i Istočne Srbije, u periodu od 2012-2015. godine**Table 3. Fixed base index and chain index for the region of Southern and Eastern Serbia, 2012-2015**

Oblast	bazni indeksi (%)				lančani indeksi (%)			prosečna vrednost (ha)
	2012	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
Podunavska	69,8	77,0	154,0	99,1	110,3	199,9	64,4	70,9
Braničevska	0,0	17,4	313,0	69,6	/	1800,0	22,2	0,029
Borska	45,8	97,2	164,2	92,8	212,4	169,0	56,5	4,6
Zaječarska	28,2	34,0	304,6	33,2	120,6	895,9	10,9	7,0
Toplička	107,2	100,0	101,9	90,8	93,3	101,9	89,1	20,8
Nišavska	113,0	147,8	94,4	44,9	130,8	63,9	47,5	1,8
Pirotska	89,1	202,7	23,5	84,7	227,3	11,6	360,2	56,0
Jablanička	251,3	74,0	3,3	71,4	29,5	4,5	2165,9	4,3
Pčinjska	48,0	89,0	91,6	171,4	185,6	102,9	187,0	6,8

Graf 3. Površine pod organskom proizvodnjom žita (ha) u regionu Južne i Istočne Srbije, u periodu od 2012-2015. godine**Graph 3. Organic wheat farming land area in the region of Southern and Eastern Serbia, 2012-2015 (in ha)**

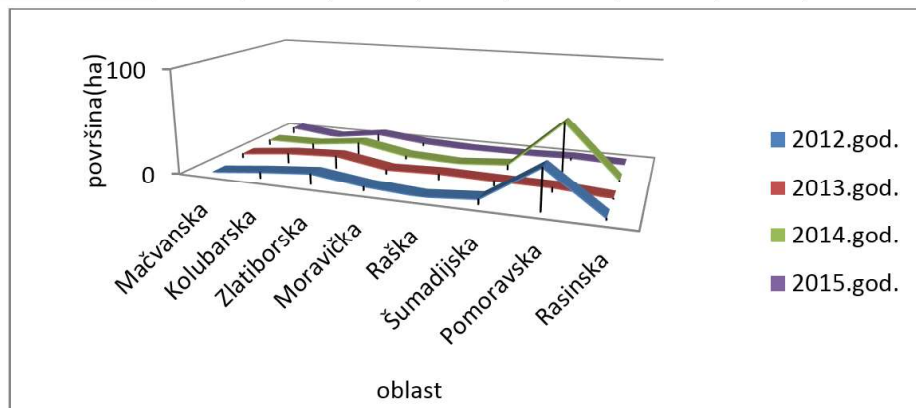
za posmatrani period (23.5 ha) (Tab. 4). Zlatiborska oblast u 2013. godini beleži najveću vrednost baznog indeksa (116.9%), što ukazuje na povećanje površina pod organskom proizvodnjom žita za 16.9% u odnosu na prosečnu vrednost u posmatranom periodu, a najmanju vrednost u 2015. godini (72%), te su površine smanjene za 28% u odnosu na prosek, a takođe, i prema lančanom indeksu, površine su smanjene za 36% u odnosu na prethodnu 2014. godinu. U 2014. godini, u Pomoravskoj oblasti su se nalazile najveće površine pod organskom proizvodnjom žita, koje su u 2015. godini doživele pad za 96.7%. U Kolubarskoj, Raškoj i Rasinskoj (u 2014. godini površine su bile 11 puta veće u odnosu na 2013. godinu) oblasti u 2015. godini nije bilo registrovanih površina pod organskom proizvodnjom žita (Graf. 4).

Organska proizvodnja žita u svetu iz godine u godinu beleži kontinuiran rast. U 2014. godini odvijala se na površini od 3.3 miliona ha (dok se statusu konverzije nalazilo 12%, tj. preko pola miliona ha), što predstavlja povećanje od 2.032.099 ha u poslednjih 10 godina (www.biofach.de). Međutim, u 2014. godini zabeležen je pad proizvodnje za 78.000 ha ili

Tabela 4. Bazni i lančani indeksi za region Šumadije i Zapadne Srbije, u periodu od 2012-2015. godine

Table 4. Fixed base index and chain index for the region of Šumadija and Western Serbia, 2012-2015

Oblast	bazni indeksi (%)				lančani indeksi (%)			prosečna vrednost (ha)
	2012	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
Mačvanska	0,0	107,8	133,3	158,9	/	123,7	119,2	3,4
Kolubarska	109,1	184,5	106,3	0,0	169,1	57,6	0,0	4,8
Zlatiborska	98,6	116,9	112,5	72,0	118,5	96,2	64,0	9,8
Moravička	118,3	126,5	80,9	74,3	106,9	63,9	91,9	2,7
Raška	0,0	400,0	0,0	0,0	/	0,0	/	1,3
Šumadijska	133,3	133,3	133,3	0,0	100,0	100,0	0,0	3,1
Pomoravska	162,2	15,7	215,1	7,0	9,7	1370,4	3,3	23,5
Rasinska	328,5	6,5	65,0	0,0	2,0	1000,0	0,0	0,3

Graf 4. Površine pod organskom proizvodnjom žita (ha) u regionu Šumadije i Zapadne Srbije u periodu od 2012-2015. godine

Graph 4. Organic wheat farming land area in the region of Šumadija and Western Serbia, 2012-2015 (ha)

2.3%, uglavnom zbog velikog pada proizvodnje organskog ovsa u Kanadi (www.ifoam.org). Najveća proizvodnja organskog žita odvija se na Evropskom kontinentu (1.911.845 ha), a zatim slede Azija (755.473 ha), Severna Amerika (557.329 ha), Latinska Amerika (123.223 ha), Afrika (6845 ha) i Okeanija (2724 ha). Među ratarskim kulturama, žita zauzimaju najveću površinu u zemljama EU, čineći više od 80% ukupnih površina pod organskom proizvodnjom (uključujući i površine u periodu konverzije) (www.fibl.org). Od 11.6 miliona ha pod organskim usevima na teritoriji celokupne Evrope, žita zauzimaju mesto najvažnijih useva sa udelom od 1.9 miliona ha, dok se čak 1.5 miliona ha nalazi u zemljama Evropske Unije (Lernoud and Willer, 2016). U 2013. godini organska proizvodnja žita u Evropi odvijala se na površini od 1.854.727 ha, sa udelom od 1.4% u ukupnom poljoprivrednom zemljištu. Ove površine su u 2014. godini povećane na 1.911.506 ha, pri čemu je udeo iznosio 1.5%, te vidimo da ukupna promena ovih površina u odnosu na 2013. godinu iznosi +3.1%. U periodu od 2005-2014. godine organska proizvodnja žita dostigla je rast za 38%.

U zemljama EU, Italija, Nemačka i Španija imaju najveću organsku proizvodnju žita (Meredith and Willer, 2016). Tokom 2014. godine žita su imala najveći udeo na tržištu Litvanije (61.8%) i Rumunije (55.7%) (faostat.fao.org). Nemačka sa tržišnim udelom organske hrane od 31%, predstavlja najvažniju zemlju u koju Srbija izvozi ne samo žita, već sve kategorije organskih proizvoda, dok se na drugom mestu nalazi Francuska (17%), a zatim slede Velika Britanija (10%) i Italija (8%) (Schaack, 2012; Riffiod, 2012; www.organicmonitor.com).

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, naša zemlja je ušla u proces ubrzanog približavanja Evropskoj Uniji. Važan deo ovog sporazuma je usklađivanje agrarne politike Republike Srbije sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Evropske Unije, koja uređuje tržišta strateški važnih proizvoda, među kojima su, između ostalog i žita (Kalentić et al., 2014). Iako se površine pod organskom proizvodnjom iz dana u dan konstantno uvećavaju (pogotovu u veoma razvijenim zemljama Evropske Unije), i dalje je prisutna nezadovoljavajuća potražnja organskog žita, te je zadatak sektora poljoprivredne proizvodnje da se u narednom vremenu usmeri ka rešavanju ovih nedostataka i iskorišćavanju rastućih trendova tražnje tržišta svih vrsta organskih proizvoda, ne samo žita.

4 Zaključak

Organska poljoprivredna proizvodnja u svetu zadobija sve veći značaj, te beleži rast iz godine u godinu u zemljama širom sveta, te tako i u Srbiji, ali nešto manjim intenzitetom. Od ukupnih površina pod organskom proizvodnjom, primarnu ulogu zauzima proizvodnja žita, sa prosečnom vrednošću od 2968.7 ha u analiziranom periodu od 2012-2015. godine. Najveće umanjeње površina u odnosu na prosečnu organsku proizvodnju žita u posmatranom periodu zabeleženo je u 2013. godini (za 23.4%), dok je uvećanje za 43.2% zabeleženo u 2014. godini, a čak 50.4% u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu. Srbija sa izuzetno povoljnim klimatskim uslovima, nezagađenim zemljištem, velikim brojem poljoprivrednih proizvođača, čini zemlju sa visokom potencijalom za bavljenje organskom proizvodnjom žita. Organska poljoprivreda čini način da se unapredi i razvije konkurentnost celokupnog poljoprivrednog sektora Republike Srbije. Međutim, uprkos svim povoljnim uslovima za bavljenje ovim vidom poljoprivredne proizvodnje, u našoj zemlji i dalje postoji nedovoljan broj sertifikovanih organskih proizvođača, a naročito onih koji bi svoje proizvode plasirali na inostrana tržišta.

5 Literatura

1. Golijan, J. & Popović, A. (2016). Basic characteristics of the organic agriculture market. Fifth International Conference Competitiveness Of Agro-Food And Environmental Economy, 10-11 November 2016, Bucharest.

2. Kalentić, M., Stefanović, E., Simić, I. & Maerz, U. (2014). Organska poljoprivreda u Srbiji. Nacionalno udruženje za razvoj organske proizvodnje Serbia organica, Beograd.
3. Lernoud and Willer (Eds.) (2016). The world of organic agriculture. Statistics & Emerging Trends, 2016. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM-Organic International, Bonn.
4. Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine (2016). <http://www.mpzss.gov.rs/> Pristup: 15.10.2016.
5. Meredith, S. & Willer, H. (2016). Organic in Europe. Prospects and developments 2016. IFOAM EU Group, Brussels.
6. Paraušić, V., Cvijanović, D. & Hamović, V. (2008). Organska proizvodnja u Republici Srbiji-analiza stanja. Ekonomika poljoprivrede, 55 (4), 355-364.
7. Popović, A., Golijan, J., Babić, V., Kravić, N., Sečanski, M., Delić, N. Organic farming as a factor for biodiversity conservation. International scientific conference on Ecological crisis: Technogenesis and climate change. Beograd, 21-23.april, 2016.
8. Privredna Komora Srbije (2016). Osnovne informacije o organskoj proizvodnji u Srbiji. Centar za organsku proizvodnju. <http://www.pks.rs/SADRZAJ/Files/OPC%20Brosura.pdf>
9. Riffiod, A. (L'Agence BIO, F) (2012). The French market for organic food. Session at the BioFach Congress 2012, Feb. 15, 2012.
10. Schaack (Agrarmarkt Informations-Gesellschaft mbH (AMI) (2012). "The German Market for Organic Food". Session at the BioFach Congress of Feb. 16, 2012.
11. "Službeni glasnik RS", broj 62/06
12. "Službeni glasnik RS", broj 81/06
13. „Službeni glasnik RS”, broj 88/16.
14. Tomaš, M, Pejanović, R., Popović Vranješ, A., Maksimović, G. (2010). Organska proizvodnja kao faktor ruralnog razvoja ap Vojvodina. Agroekonomika, 47-48 (47-48), 67-79.
15. www.organicmonitor.com Pristup: 10.9.2016.god.
16. www.fibl.org Pristup: 11.10.2016.god
17. faostat.fao.org Pristup: 12.10.2016.god.
18. www.biofach.de Pristup: 9.11.2016.god.
19. www.ifoam.org Pristup 8.11.2016.god.

POVRŠINE POD
ORGANSKOM
PROIZVODNJOM
ŽITA U SRBIJI

Primljen/Received: 27.01.2017.
Prihvaćen/Accepted: 25.03.2017.